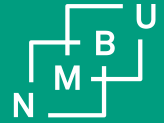
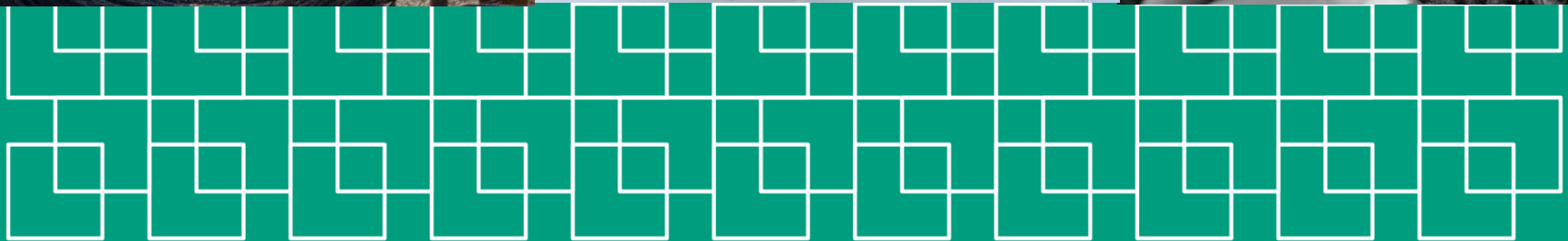

Velferdsutfordringer på hest, hund og katt

Inger Lise Andersen, Judit Vas, Peer Berg og Bjarne O. Braastad.
Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Biovit, NMBU

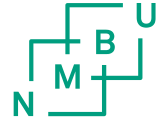

Den mest vanlige oppstallingsformen i Norge er ikke i tråd med hestens grunnleggende behov – hesters mentale helse er avhengig av sosial kontakt!

- Under et innledende og generelt punkt § 4 i forskriften står det at: «Ved alt hold og bruk av hest skal det tas hensyn til hestens adferdsmessige, sosiale og fysiologiske behov, og hesten skal beskyttes mot fare for unødig stress, smerte og lidelse. Det skal legges til rette for at hest kan holdes i grupper der beite inngår.»
- Flokktilhørighet sentral for overlevelse gjennom evolusjonen
- Flokk innebærer en del fordeler for hesten og er en forutsetning for at hesten kan utvikle sin identitet
- Fravær av sosial kroppsspleie, lek og fysisk berøring hovedårsak til kronisk stress uansett hesterase og på sikt kan dette hemme immunforsvaret
- En sosial partner er bedre enn ingen partner

Konsekvenser av gruppehold vs. sosial isolasjon

- Bedre sosiale ferdigheter og evner til konfliktløsning i møte med andre hester
- Mindre aggressive og mindre motstand ved menneskelig håndtering
- Færre frustrasjonsinduserte stereotypier og mindre aggresjon
- Økt bevegelse (forutsatt tilstrekkelig areal), noe som både forebygger problemer relatert til fordøyelse og beinproblemer
- Raskere innlæring av spesifikke øvelser hos unge hester, stimulerer hukommelse
- Roligere og mer stabil mental tilstand hos rideskolehester, og dermed økt sikkerhet ved håndtering
- Noen indikasjoner på økt prestasjon over en lengre tidsperiode hos konkurransehester i noen utenlandske staller, men mer dokumentasjon nødvendig

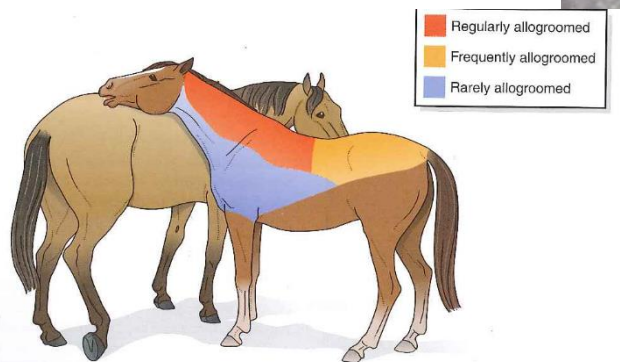

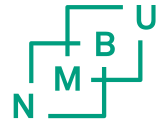
Figure 2.14 Mutual grooming map. (Redrawn after Feh *et al.* 1993⁴⁹, with permission from Elsevier Science)

Hester trenger mer fri bevegelse og spiltau må forbys som oppstallingsmetode

- § 22. *Mosjon*
- «Hester som står oppstallet i boks, skal ha daglig trening eller sikres mulighet for fri bevegelse i minst 2 timer per dag. Hester som står oppbundet, skal i tillegg til eventuell daglig trening sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon i minst 2 timer per dag.»
- Hestens fordøyelse og utvikling av motorikk, styrke og mentale helse er avhengig av langt mer (og helst 6-8 timer) enn 2 timer fri bevegelse hver dag. Under naturlige eller semi-naturlige forhold vil en hest sammen med flokken være i nesten kontinuerlig bevegelse med unntak av hvileperioder gjennom døgnet, og med kun to timer med fri bevegelse og resten passivitet, vil det også bli en utfordring i forhold til når hestene skal benyttes til sportslige eller andre formål både med tanke på håndterbarhet, robusthet og fysisk holdbarhet.
- Det er også oppsiktsvekkende at spiltau, altså individuell oppbinding, er tillatt som vanlig oppstallingsmetode i Norge for hest ifølge regelverket. Det er faktisk strengere regler på ku og andre produksjonsdyr der oppbinding eller fiksering ikke lenger er tillatt og man i langt større grad hensyntar behovet for sosial kontakt.

Velferdsutfordringer trening

Treningsmetoder som innebærer tvang og straff må slås hardt ned på, og positive treningsmetoder må få større fokus; samarbeid med hesten

Negativ atferd overfor hest må følges bedre opp på konkurransearenaer i form av standardiserte vurderingsskjemaer også når det gjelder mental tilstand til hestene.

Voldelige handlinger og bruk av unødig tvang eller negative drivemidler bør kvalifisere til utestenging med umiddelbare konsekvens. Bruk av pisk og sporer kommer inn her.

Formalkompetanse innen atferdsforståelse og velferd må i større grad tas inn i trenerutdanningen.

Hund + menneske = sant?

fritidsaktivitet

venn

brukshund

statussymbol

familiemedlem

sportspartner

sosial
fasilitator

miljøberikelse

Foto: Pixabay

sosial utløp,
barnerstatning

inntektskilde

Utfordringer hos mennesker og hunder – labb i hånd

- Skjelett deformiteter og skader
- Feil ernæring, lite aktivitet -> overvekt
- Allergier
- Understimulering
- Angst
- Valpefabrikker, ukontrollert avl og miljøforhold
- Preferanse for «søte» kortsnutede hunder og hunder med ekstra omsorgsbehov (helseutfordringer)

Genetiske defekter

Online Mendelian Inheritance in Animals, OMIA.
 Sydney School of Veterinary Science, {2022-09-27}.
 URL: <https://omia.org/>

	dog	cattle	cat	pig	sheep	horse	chicken	rabbit	goat	Other	TOTAL
TOTAL TRAITS/DISORDERS	847	618	397	344	294	254	235	116	101	908	4214
Mendelian trait/disorder	390	291	133	129	117	61	135	73	23	330	1749
Mendelian trait/disorder; likely causal variant(s) known	329	198	101	61	53	48	56	13	17	178	1071
Likely causal variants	480	262	168	69	86	105	71	15	30	147	1452
Potential models for human traits	546	314	261	194	127	146	82	68	49	522	2356

Genomisk informasjon indikerer at renrasede hunder bærer 22% fler skadelige arveanlegg enn ulv (Marsden et al. 2016)

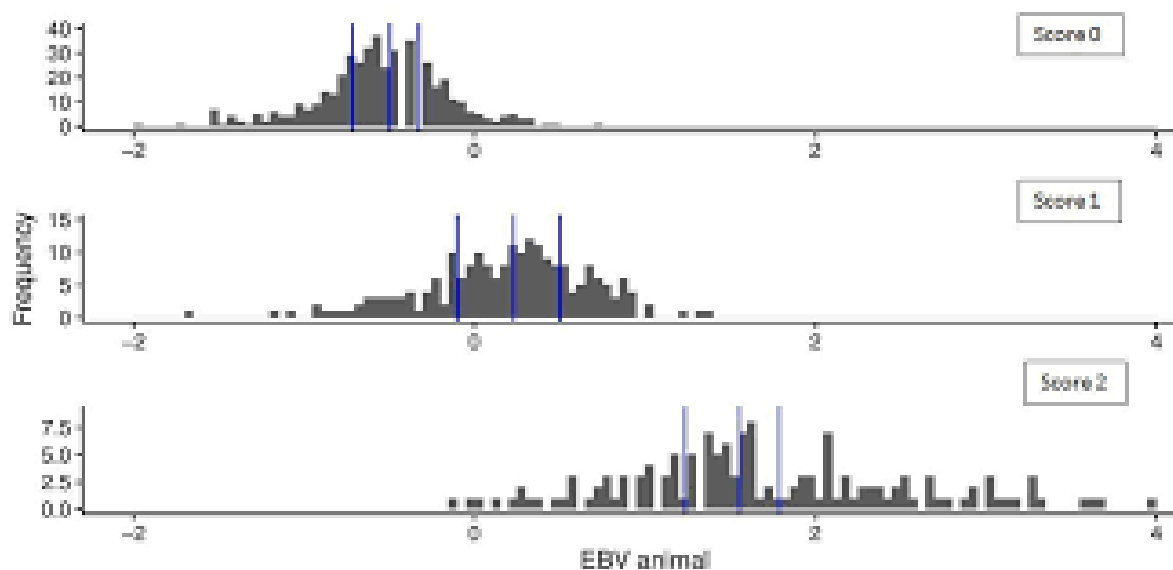
Hva har raseutvikling endret?

- Store forskjeller i utseende
- Genetiske defekter and helse problemer
 - Innavl/genetisk drift <- avl i små populasjoner
 - Effekt av rase standard
- Lite variasjon i atferd mellom raser
 - I forhold til variasjon innen rase

Credit: Compassionate Eye Foundation/David Leahy/Getty Images

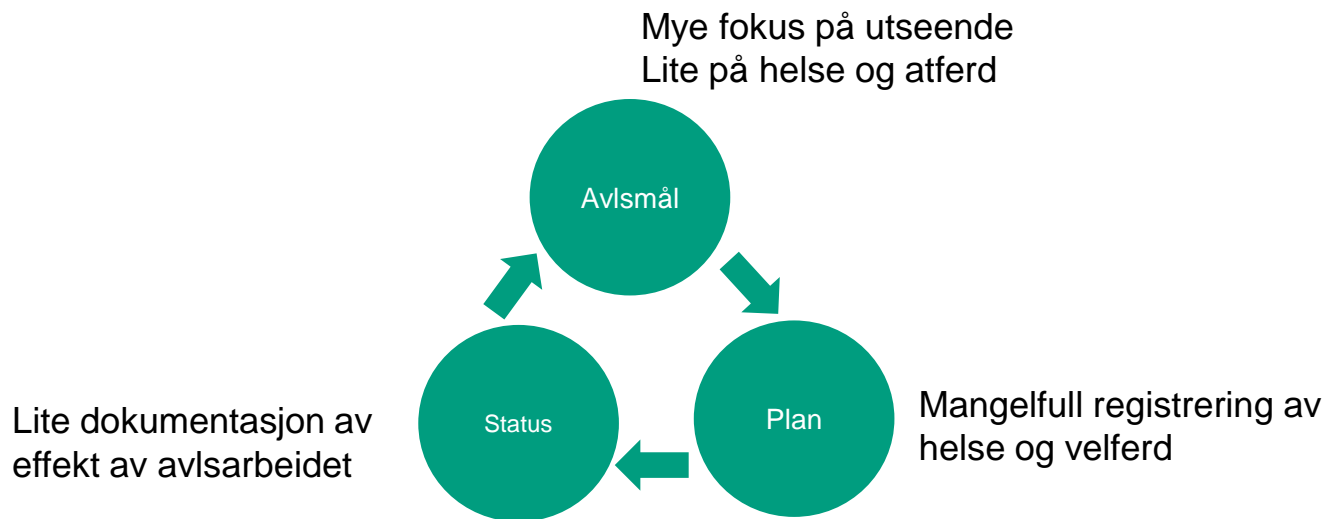
CKCS: Chiari-like malformation (CM), syringomyelia (SM)

Hundens helse er ikke en bra indikator
for dens “genetiske helse”

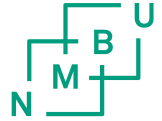
[Wijnroxc et al. 2017](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0184893)
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0184893>

Etisk hundeeavl

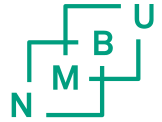
Krav til avlsorganisasjoner om dokumentasjon

Forbedringsmuligheter og ønsket tiltak

- Hundeeier: mer kunnskap på forhånd (rase, individ, treningsmetoder, aktiviseringsmetoder), bedre vurdering av ressurser (tid, kostnader) og dyrets behov
 - Avl: oppfølging av lov med mer fokus på helse og mentalt robuste individer, dokumentasjon av avlsarbeidet
 - Bedre, systematisk registrering av helse og mentalitet
 - Kommuner: flere hundeparker for bedre sosialisering og kunnskapsutbytte, utløp i båndtvangsperiode
 - Forsikringssselskap: inkludere atferdskonsultasjon i tilbud
 - Rettssaker: fortere evalueringer og bedre midlertidig oppholdssted
 - Omplassering: flere gode omplasseringssentre
 - Tidligere oppdagelse av dyremishandlinger
-

Katt – spesielle momenter til forskrift

- Lovens § 10: Krav om *ID-merking av katt* med mikrochip.
- Lovens § 25: Forbudt å bruke avlsdyr som er *bærere* av gener (alleler) som gir anatomiske eller atferdsmessige skavanker,
 - Forbud mot Scottish fold-katt – selv om individet selv er friskt.
 - Forbud mot å etablere nye raser basert på artskrysninger med ville kattearter.
- Innta viktige momenter fra *Tilsynsveileder for katt* i forskriften:
 - Presisere krav til *levemiljøet* og *sosiale forhold blant katter*
 - Kattunger skal ikke *selges/gis bort* før de er minst *14 uker* (tidl. krav 12 uker), basert på ny forskning, f.eks. Ahola et al. 2017. Oppdretter må vurdere kattungens utviklingsnivå.
- Håndtering av eierløse katter
 - Anbefale TTVARR-metoden (Trap-Test-Vaccinate-Rehome or Release), men strenge krav til oppstalling av usosialiserte katter.